

UZASADNIENIE

Powód P. K. (1) domagał się od pozwanej I. K. zmienionym przedmiotowo powództwem zapłaty kwoty 21.857,10 euro z odsetkami ustawowymi od 34 kwot wymienionych w piśmie z 30 czerwca 2017 roku. Podając podstawą faktyczną powództwa stwierdził, że strony zawarły szereg umów przewozu, strona powodowa wykonała zobowiązanie, a pozwana nie zapłaciła wynagrodzenia.

Pozwana domagała się oddalenia powództwa podnosząc zarzut potrącenia wynikający z kar umownych udokumentowanych wystawionymi przez nią notami obciążeniowymi. Według strony pozwanej, powódka nie przesała pozwanej oryginałów podpisanych zleceń. 25 stycznia 2017 roku pozwana wezwała powoda do uzupełnienia braków dokumentacji przez przesłanie oryginałów podpisanych zleceń, jako warunku zapłaty za faktury wystawione przez powoda. 4 kwietnia 2017 roku pozwana złożyła powodowi oświadczenie o potrąceniu.

Sąd ustalił, co następuje.

W dniach od 25 lipca 2016 roku do 31 października 2016 roku strony zawarły 34 umowy przewozu towarów między państwami albo w granicach państw należących do Unii Europejskiej ustalając następujące wynagrodzenie płatne w występujących datach:

- 1) 553,50 euro do dnia 29 września 2016 roku,
- 2) 947,10 euro do dnia 29 września 2016 roku,
- 3) 701,10 euro do dnia 30 października 2016 roku,
- 4) 836,40 euro do dnia 30 października 2016 roku,
- 5) 430,50 euro do dnia 30 października 2016 roku,
- 6) 811,80 euro do dnia 30 października 2016 roku,
- 7) 836,40 euro do dnia 29 października 2016 roku
- 8) 442,80 euro do dnia 30 października 2016 roku ,
- 9) 738 euro do dnia 30 października 2016 roku,
- 10) 492 euro do dnia 30 października 2016 roku
- 11) 861 euro do dnia 20 listopada 2016 roku,
- 12) 922,50 euro do dnia 8 listopada 2016 roku,
- 13) 528,90 euro do dnia 10 listopada 2016 roku,
- 14) 528,90 euro do dnia 12 listopada 2016 roku,
- 15) 922,50 euro do dnia 14 listopada 2016 roku,
- 16) 861,00 euro do dnia 14 listopada 2016 roku,
- 17) 393,60 euro do dnia 14 listopada 2016 roku,

- 18) 590,40 euro do dnia 14 listopada 2016 roku,
- 19) 984 euro do dnia 14 listopada 2016 roku,
- 20) 799,50 euro do dnia 15 listopada 2016 roku,
- 21) 590,40 euro do dnia 15 listopada 2016 roku,
- 22) 430,50 euro do dnia 15 listopada 2016 roku,
- 23) 578,10 euro do dnia 16 listopada 2016 roku,
- 24) 676,50 euro do dnia 16 listopada 2016 roku,
- 25) 307,50 euro do dnia 16 listopada 2016 roku,
- 26) 528,90 euro do dnia 20 listopada 2016 roku,
- 27) 307,50 euro do dnia 26 listopada 2016 roku,
- 28) 639,60 euro do dnia 27 listopada 2016 roku,
- 29) 738 euro do dnia 12 grudnia 2016 roku,
- 30) 430,50 euro do dnia 12 grudnia 2016 roku,
- 31) 676,50 euro do dnia 21 grudnia 2016 roku,
- 32) 479,70 euro do dnia 20 grudnia 2016 roku,
- 33) 430,50 euro do dnia 30 grudnia 2016 roku,
- 34) 861 euro do dnia 8 stycznia 2017 roku;

Okoliczności bezsporne, ponadto znajdujące uzasadnienie w dowodach: kopiach zleceń spedycyjnych i transportowych, listach CMR, fakturach, dokumentach związanych z przewozem, karty 10 – 199.

Umowy przewozu zawierano w ten sposób, że pozwana przesyłała drogą elektroniczną powodowi dokument nazwany „zlecenie transportowe”, w dwóch przypadkach „zlecenie spedycyjne”, w których wskazywano miejsce załadunku i miejsce rozładunku. We wstępnej części dokumentu „zlecenie transportowe” zapisano, że wymagane są dwie kopie CMR. Po zapisie „ustalenia” wskazano:

1. w punkcie 1., że podstawą do zapłaty jest dołączenie do faktury kopii zlecenia spedycyjnego wystawionego przez P. - (...) oraz innych szczegółowo wymienionych dokumentów,
2. w punkcie 3., m.in., że kopia CMR wraz ze dokumentami towarzyszącymi powinna być wysłana adres e-mail pozwanej najpóźniej 48 godzin po rozładunku wraz z zapisanym numerem zlecenia. Niedotrzymanie tego terminu miało spowodować przedłużenie płatności o kolejne 15 dni i jednocześnie obniżenie frachtu o 1% za każdy dzień opóźnienia. Zapis dotyczący obniżenia frachtu nie został zawarty w dokumencie „zlecenie spedycyjne”,
3. w punkcie 3. także, że niedostarczenie przez zleceniobiorcę pełnej dokumentacji w ciągu 14 dni od daty rozładunku skutkuje obniżeniem frachtu o 1% za każdy dzień opóźnienia,
4. w punkcie 3. dalej, że warunkiem płatności jest doręczenie kompletu oryginalnych potwierdzonych przez odbiorcę dokumentów przewozowych, podpisanego zlecenia i prawidłowo wystawionej faktury.

Dowód: kopie zleceń transportowych i spedycyjnych, karty 10 - 199.

Zlecenia transportowe podpisane przez powoda zostały przesłane pozwanej mailem w formie skanów.

Okoliczność bezsporna.

Pismem datowanym na dzień 25 stycznia 2017 roku pozwana wezwała powoda do przesłania oryginałów podpisanych zleceń transportowych.

Dowód: kopia pisma, karta 260.

Pozwana wystawiła 34 noty obciążeniowe opatrując się datą 8 marca 2017 roku. Każdy z dokumentów zawiera sformułowanie o obciążeniu za niedopełnienie warunków zlecenia w punkcie 3., o karze umownej zgodnie z punktem 3. warunków zlecenia minus 1% frachtu za każdy dzień opóźnienia w przesłaniu oryginalnych dokumentów (oryginałów podpisanego zlecenia transportowego). 100 dni opóźnienia miało być równe karze umownej w wysokości 100% frachtu.

Dowód: kopie not obciążeniowych, karty 224-257.

Pismem z dnia 4 kwietnia 2017 roku P. K. (2), działając jako pełnomocnik pozwanej, oświadczył, że dokonuje potrącenia wierzytelności przysługującej powodowi wynikającej z faktur szczegółowo wymienionych z wierzytelnością przysługującą pozwanej z tytułu naliczonych kar umownych według wystawionych not obciążeniowych, szczegółowo wymienionych, w kwocie 76.531,17 zł.

Sąd zważył, co następuje.

1. Powództwo jest zasadne. Przedmiotem świadczenia powoda było dokonanie przewozu na oznaczonej trasie, zgodnie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku Prawo przewozowe (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1983) oraz art. 774 k.c. umowa przewozu jest umową odpłatną. Miejsce przyjęcia przesyłki do przewozu i jej dostawy znajdowały się w różnych krajach albo w tych samych krajach należących do Unii Europejskiej. W pierwszym przypadku do zawartych przez strony umów przewozu mają zastosowanie przepisy Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego (CMR) z dnia 19 maja 1956 roku (Dz. U. z 1962 roku, nr 49, poz. 238, dalej Konwencja CMR), zgodnie z art. 1 ust. 1 tej Konwencji. W przypadku przewozu wykonanego w tym samym kraju z treści zleceń transportowych wynika, że powód zobowiązany był do przedstawienia pozwanej listów CMR (zapis po „uwagach dodatkowych” oraz punkt 1. i 3. zlecenia), które rzeczywiście po wykonaniu każdego przewozu przedstawił. Interpretacja tych zapisów, zgodna z art. 65 k.c. prowadzi do wniosku, że między stronami ukształtował się stosunek prawny, którego treść wolą stron została poddana regulacji konwencji CMR (por. w tej kwestii pkt 13 preambuły, art. 1 ust. 1 i art. 3 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (R. I) uzasadniające poddanie stosunku prawnego powiązanego z różnymi systemami prawnymi przepisom konwencji). Uwaga ta zachowuje walor jedynie porządkowy, bowiem konwencja CMR nie reguluje kwestii wynagrodzenia za przewóz, a roszczenie powoda, w braku odpowiedniej normy w Konwencji CMR, znajduje podstawę prawną w art. 1 ust. 1 Prawa przewozowego i art. 774 k.c., przy czym powód domaga się od pozwanego realnego wykonania zobowiązania, spełnienia świadczenia zgodnie z treścią zobowiązania (art. 354 § 1 k.c.).

2. Obrona pozwanego w procesie została sprowadzona do odwołania się do czynności materialnoprawnej potrącenia mającej miejsce poza procesem, nie podniesiono zatem zarzutu potrącenia o podwójnym materialnym i procesowym skutku, a odwołano się do umorzenia wierzytelności na skutek czynności materialnoprawnej (art. 498 k.c.). Treść sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wskazuje, że intencją strony pozwanej jest jedynie odwołanie się do potrącenia, co jest jednoznaczne z przyznaniem istnienia wierzytelności potrącaniej, ponieważ jedynie w takiej sytuacji możliwy jest zamierzony skutek materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu, więc umorzenie wierzytelności. Innymi słowy - twierdzenie o istnieniu wierzytelności potrącającego (pozwanej) jest twierdzeniem o

istnieniu wierzytelności potrącanej (powoda), ponieważ, jeżeli nie istnieje wierzytelność potrącana, potrącenie nie jest możliwe. Pozwana nie wypowiedziała się co do twierdzeń powoda o terminach zapłaty wynagrodzenia za przewóz. Fakty objęte tymi twierdzeniami należało uznać za przyznane (art. 230 k.p.c.), więc niewymagające dowodu (art. 229 k.p.c.) i szerszego omówienia, jako znajdujące oparcie w szerokim materiale dowodowym przedstawionym przez powoda. W konsekwencji należało ustalić, że strony łączyły 34 umowy przewozu, przy czym wysokość przewoźnego i terminy jego płatności są zgodne z twierdzeniami powoda, wszystkie przewozy zostały wykonane, a pozwana nie zgłaszała reklamacji zgodnie z konwencją CMR.

3. Rozstrzygnięcie sprawy zależy od ustalenia, czy pozwanej przysługuje roszczenie materialnoprawne zdatne do potrącenia z roszczeniem, które powód uczynił przedmiotem powództwa. Z treści przytoczeń faktycznych pozwanej wynika, że źródła roszczenia przedstawionego do potrącenia upatruje w karze umownej należnej za nieprzesłanie do pozwanej oryginałów podpisanych zleceń (w sprzeciwie od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, karta 217 verte, 218). W piśmie datowanym 25 stycznia 2017 roku (karta 260) zawarto wezwanie pozwanej kierowane do powoda do uzupełnienia braków formalnych przez „przesłanie oryginałów podpisanych zleceń transportowych, gdyż to stanowi warunek dokonania płatności za wystawioną fakturę”. Noty obciążeniowe odwołują się wprost do punktu 3. warunków zlecenia i do kary umownej za opóźnienie w przesłaniu oryginału podpisanego zlecenia transportowego. Rozstrzygnięcie sprawy zależy od interpretacji treści stosunku prawnego łączącego strony, wyznaczonego treścią zleceń transportowych, regulującego kwestie wymagalności roszczenia o zapłatę frachtu oraz kar umownych za nieprzedstawienie oryginałów zleceń transportowych. Istotną treść zlecenia podlegającą interpretacji oznaczono liczbami wyżej, w stanie faktycznym.

4. Twierdzenie pełnomocnika pozwanej o braku dwóch kopii listu CMR pojawiło się na rozprawie i jest spóźnione wobec treści art. 207 § 6 k.p.c., jest to zupełnie nowa okoliczność, ponieważ nie została wskazana w notach obciążeniowych, stanowiących podstawę dla formułowania twierdzenia o skuteczności potrącenia w tym procesie.

5. W punkcie 3. zlecenia transportowego zawarto zapisy regulujące dwa rodzaje kar umownych. Pierwsza miała przysługiwać pozwanej, jeżeli nie zostały wysłane na adres e-mail: kopia CMR wraz ze dokumentami towarzyszącymi. Z treści sprzeciwu od nakazu zapłaty, pisma pozwanej datowanego 25 stycznia 2017 roku, wypowiedzi pełnomocnika pozwanej na rozprawie wynika, że ten zapis nie jest źródłem powstania roszczeń o karę umowną (punkt 2. w stanie faktycznym).

6. Drugi rodzaj kary umownej (punkt 3. w stanie faktycznym) miał przysługiwać na wypadek niedostarczenia przez powoda pełnej dokumentacji w ciągu 14 dni, przy czym zapis ten pozwana łączy z zapisem, według którego warunkiem płatności jest doręczenie oryginalnych, potwierdzonych przez odbiorcę dokumentów przewozowych, podpisanego zlecenia i wystawionej faktury. Cytowane zapisy cechują się niekonsekwencją, mianowicie regulują dwie odrębne kwestie: powstania kary umownej i wymagalności roszczenia o zapłatę frachtu; możliwa jest bowiem taka sytuacja, kiedy faktycznie wykonujący przewóz przedstawiłby dokumenty przewozowe, podpisane zlecenie i fakturę, jednak nie przedstawiłby pełnej dokumentacji. Przy przyjęciu oczywiście, że sformułowanie „pełna dokumentacja” obejmuje więcej, niż dokumenty przewozowe, zlecenie i faktura. W takiej sytuacji roszczenie o zapłatę frachtu stałoby się wymagalne i jednocześnie powstałoby roszczenie o zapłatę kary umownej. Uwaga ta ma charakter jedynie porządkowy i zmierza do wykazania, że użyte sformułowania są dalece nieprecyzyjne, nielogiczne i wymagają interpretacji, przy uwzględnieniu zasad uczciwego obrotu, których powinien spodziewać się adresat oświadczenia woli zawartego w analizowanym dokumencie.

7. Jeżeli nie przedstawiono „oryginalnych potwierdzonych przez odbiorcę dokumentów przewozowych, podpisanego zlecenia”, to nie przedstawiono wszystkich dokumentów przewozowych, co dalej skutkuje powstaniem roszczenia o zapłatę kary umownej. Istotne zatem staje się ustalenie, co strony miały na myśli formułując warunek płatności, cytowane sformułowanie „oryginalne potwierdzone przez odbiorcę dokumenty przewozowe, podpisane zlecenie” (punkt 4. w stanie faktycznym), w kontekście jednak podobnego zapisu zawartego w punkcie 1. zlecenia transportowego (punkt 1. w stanie faktycznym).

8. Zgodnie z art. 65 k.c. oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje, w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Kombinowana metoda wykładni oświadczenia woli (uchwała siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1995 roku, III CZP 66/95, OSNC 1995, z. 12, poz. 168) polega w pierwszym rzędzie na ustaleniu sensu oświadczenia woli się według kryterium subiektywnego, czyli tak jak oświadczenie woli rozumiała osoba składająca i odbierająca oświadczenie, jeżeli to kryterium zawodzi, sens oświadczenia woli następuje na podstawie przypisania normatywnego, czyli tak jak adresat sens powinien rozumieć. W pierwszej fazie sens oświadczenia woli ustala się mając na uwadze rzeczywiste ukonstytuowanie się znaczenia między stronami; uznaje się za wiążący sens oświadczenia woli, w jakim zrozumiała go zarówno osoba składająca, jak i odbierająca to oświadczenie. Jeżeli okaże się, że strony nie przyjmowały tego samego znaczenia oświadczenia woli, konieczne jest przejście do drugiej, obiektywnej fazy wykładni, w której właściwy dla prawa sens oświadczenia woli ustala się na podstawie przypisania normatywnego, czyli tak, jak adresat sens ten powinien rozumieć. Za wiążące uznać trzeba w tej fazie takie rozumienie oświadczenia woli, które jest wynikiem starannych zabiegów interpretacyjnych adresata. Decydujący jest normatywny punkt widzenia odbiorcy, który z należytą starannością dokonuje wykładni zmierzającej do odtworzenia treści myślowych osoby składającej oświadczenie woli.

9. Staranne zabiegi interpretacyjne powoda nie mogły doprowadzić do wniosku, że warunkiem naliczenia kar umownych jest niedostarczenie oryginału zlecenia transportowego. Strona pozwana odwołując się do oryginału zlecenia twierdzi, że jest to dokument sporządzony przez nią, przesłany mailem stronie powodowej, wydrukowany i następnie podpisany przez powoda i że tak sporządzony dokument należało przedstawić pozwanej. Zapis w punkcie 1. zlecenia nie budzi wątpliwości dla starannego interpretatora, wskazuje, że podstawą płatności jest dołączenie kopii zlecenia spedycyjnego, co należy rozumieć jako kopię zlecenia transportowego. Zapis zawarty w punkcie 3. zlecenia transportowego (wyżej pkt 4. w stanie faktycznym) nie jest już jednoznaczny. Odwołano się do oryginalnych dokumentów przewozowych po przecinku użyto sformułowania „podpisanego zlecenia”, nie wiadomo zatem, czy wyraz „oryginalne” dotyczy także samego zlecenia. Autor zapisu nie uznaje zlecenia za dokument przewozowy, ponieważ użyłby jedynie sformułowania „dokumenty przewozowe”. Jeżeli jeden z zapisów regulujących tę samą kwestię jest jednoznaczny, a drugi wieloznaczny, to staranny odbiorca oświadczenia woli powinien oprzeć się na zapisie jednoznacznym. Z dwóch wersji rozumienia umowy – jasnej i wątpliwej, staranny uczestnik obrotu wybiera wersję jasną. Autorem zlecenia transportowego jest strona pozwana, a powód, jako staranny interpretator, powinien dojść do przekonania, że wystarczy przedstawić zlecenie w formie kopii, a nie oryginału, zgodnie z zapisem punktu 1. zlecenia. Forma kopii, przy powszechnej wymianie informacji w postaci elektronicznej, oznacza wysłanie podpisanego zlecenia przez Internet. Wniosek ten potwierdza jednoznaczne sformułowanie w punkcie 1. zlecenia, gdzie mowa jest o kopii zlecenia na transportowego. Powyższa interpretacja jest zgodna z zasadniczą wskazówką interpretacyjną nakazującą tłumaczyć oświadczenia woli zgodnie z zasadami współzycia społecznego, więc moralnością, zasadami etycznymi, co w obrocie gospodarczym oznacza zasadę uczciwości, lojalności, transparentności obrotu, przyjęcia reguł zachowujących równouprawnienie stron, reguł, które z błahych powodów nie będą wstrzymywać płatności za wykonany transport. Nałożenie na powoda obowiązku dostarczenia oryginału (nie skanu) podpisanego zlecenia nie ma żadnego znaczenia gospodarczego dla pozwanej, w sytuacji, kiedy umowy przewozu zostały wykonane, a umowa została zawarta właśnie wskutek wymiany oświadczeń woli złożonych w formie elektronicznej. Faktem niewymagającym dowodu - twierdzeniem pozwanej na rozprawie, przyznanym przez powoda (art. 229 k.p.c.) - jest, że zlecenia transportowe po wydrukowaniu i zeskanowaniu zostały podpisane przez powoda i przesłane pozwanej mailem.

10. Pomijając powyższe, przyjmując nieprawidłowo za pozwaną, że obowiązkiem powoda było dostarczenie wydrukowanych zleceń transportowych uprzednio jemu przesłanych mailem, a następnie podpisanych, czynienie użytku z wiarygodności wzajemnej przez dokonanie potrącenia jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (art. 5 k.c.). Zasady te w obrocie gospodarczym należy odczytywać jako zasady uczciwego i transparentnego obrotu. Uzależnienie zapłaty i dalej powstania kar umownych od nieprzedstawienia oryginału podpisanego dokumentu, kiedy istnieje skan podpisanego dokumentu i kiedy do zawarcia umowy doszło właśnie wskutek przesłania tego dokumentu

drogą elektroniczną jest postawą skrajnie formalistyczną, której jedynym celem jest zachowanie argumentu dla odmowy zapłaty za wykonany transport.

11. Interpretacja umowy prowadzi do wyniku, że warunkiem powstania kary umownej było nieprzedstawienie kopii (skanu podpisanego zlecenia), a faktem niewymagającym dowodu jest, że powód wysłał mailem skany podpisanych dokumentów. Fakty, które miały być stwierdzone zeznaniami świadków objętych wnioskiem dowodowym pozwanej (karta 217) nie mają żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia. Fakty sposobu realizacji zleceń przez powoda, nieprawidłowej realizacji części zleceń przez powoda są irrelewantne, dlatego że z faktem tym strona pozwana nie łączy skutku w postaci powstania roszczenia o zapłatę kary umownej. N. oryginałów dokumentów przez powoda, jako fakt przyznany, nie wymaga dowodu (art. 229 k.p.c.). Wezwanie powoda przez pozwaną do przesłania oryginałów dokumentów wynika z pisma datowanego na 25 stycznia 2017 roku. Dokonanie potrącenia wynika z pisma z dnia 4 kwietnia 2017 roku. Dowody zgłoszone przez pozwaną zmierzały jedynie do przewlekłości postępowania albo do dowodzenia okoliczności wyjaśnionych, w tym niewymagających dowodu, i podlegały pominięciu na podstawie art. 217 § 3 k.p.c.

12. Przy ustaleniu, że pozwana nie udowodniła, że przysługuje jej roszczenie odszkodowawcze zdatne do potrącenia, bezprzedmiotowe, niezmiernające do ustaleń istotnych dla rozstrzygnięcia, są dowody zgłoszone przez powoda mające prowadzić do ustalenia, że pozwanej nie przysługuje roszczenie o zapłatę kary umownej. Jeżeli nie powiódł się dowód główny strony pozwanej, który pozwoliłby na ustalenie istnienia roszczenia o zapłatę kary umownej, dowód przeciwny strony powodowej, zmierzający do przeciwnego ustalenia, staje się bezprzedmiotowy i zmierza jedynie do zwłoki w postępowaniu (art. 217 § 3 k.p.c.), ponieważ możliwe jest rozstrzygnięcie bez przeprowadzenia tych dowodów. Wnioski dowodowe strony powodowej zostały oddalone postanowieniem dowodowym sądu wydanym na rozprawie.

13. Strona pozwana nie udowodniła, że przed procesem złożyła wywołujące skutek umorzenia wierzytelności oświadczenie o potrąceniu, powództwo podlegało zatem uwzględnieniu w całości, przy przyjęciu, że twierdzenie powoda o wysokości wynagrodzenia za przewóz i terminach płatności zostało przyznane przez odwołanie się do potrącenia poza procesem.

14. Rozstrzygnięcie oparto na dowodach z dokumentów przedstawionych przez strony, których prawdziwość nie została zakwestionowana, ponadto na przyznanych twierdzeniach obu stron postępowania.

15. Pozwana przegrała sprawę w całości, co oznacza obowiązek zwrotu powodowi celowych kosztów procesu zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c., uiszczonych opłaty od pozwu w kwocie 4737 zł, opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł oraz wynagrodzenia radcy prawnego w kwocie 5.400 zł, ustalonej na podstawie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 roku, poz. 1804 z póź. zm.).

SSO Robert Bury